

—: गुरु गुण संभारणा :-

सन्ने १९७१ वि. सं. २०२७

प. पू. प्राकृत विशारद सिद्धान्त महोदधि

आ. म. श्री विजय कस्तूरसूरीश्वरजी महाराजश्रीना

७१ मां वरसना जन्म दिनो मंगल प्रवेश

तेमज

५१ वर्षीनो संयम साधनानी अनुमोदना निमित्ते :-

पूज्यश्रीना विरचित - प्रकाशित - संपादित अने प्रेरित
प्रकाशनी गुणानुरागी महानुभावो तरफ्यो सप्रेम भेट ।

C/o.

सी.

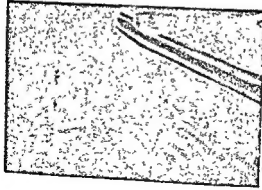
श्री नेमिविज्ञानकस्तूरसूरि

ज्ञानमंदिर, गोपीपुरा-सूरत

शांतिलाल चीमनलाल संघवी

मेनेर्जोग ट्रस्टी ।

दीक्षा : संवत् १९७६ फागण वद ३ मेवाह

आचार्यपद संवत् २००१ फागण शुब ४

बुरानपुर

अहं नमः ।

श्री जिनप्रभसूरि-कविवर-विरचित-
श्रीचतुर्विंशतिजिनस्तवः ।

तदुपरि—

शासनसम्राट् आचार्यदेव श्रीमद् विजय नेमिसूरीश्वर-
पट्टालंकाराचार्यदेव श्रीविजय विद्यानगरीश्वर-
पट्टालंकाराचार्यश्रीविजय कस्तूरसूरीश्वर-
विनेयाणु मुनिश्री चन्द्रोदयविजय-
गुम्फितविश्वसिखसमलंकृतः ।

गंगाद्वय — मुनिश्रीमशोकचंद्रविजयः ।

एतत् पुनार्थोसंघर्षितं सद्द्रव्येन प्रकाशितम् ।

मुद्रक : भाऊ लक्ष्मणराव कोकाटे,
हनुमान छापखाना,
३०० सदाशिव पेठ, पुणे २.

प्रकाशक — प्राप्तिस्थान

मास्तर जसवंतलाल गीरधरलाल
११५ तिलक मार्ग, अमदाबाद १.

श्रीगोडीजी पार्थनाथ जैन टेम्पल ट्रस्ट.
१११ बेताल पेठ, पुना २ महाराष्ट्र.

वि. सं. २०१३

प्रतयः १०००

वी. सं. २४८३

ॐ अहं नमः ।

शासनसम्राट् विजयनेमिसूरीश्वरसदगुहभ्यो नमः ।

श्री जिनप्रभसूरि-कविवर-विरचित-

श्रीचतुर्विंशतिजिनस्तवः ।

मुनिश्रीचन्द्रोदयविजयकृत-

विष्टतिसमष्टककृतः ।

मूलम्

जिनर्पम ! प्रीणितमव्यसार्थ !

समस्तदोषाजित ! तीर्थनाथ ! ।

श्रीशम्भवाऽऽलुण्डलबन्ध ! नन्द्याः

स्वामिन् ! प्रजानाममिनन्दन ! त्वम् ॥ १ ॥ उपजातिः

अयं विष्टतिसमष्टकम् ।

सुरासुरैर्वन्दितपादपङ्कजं सदा दयारक्षितजन्तुसङ्घयम् ।

समस्तकल्याणसुरावनीरुहं नमामि तीर्थेशमहं हृदाऽऽदिमम् ॥ १ ॥

श्रीनेमिसूरिचरणाम्बुजयुग्ममन्तराधाय पूज्यचरणं शनिसार्थमुख्यम् ।

विद्वानसूरिमयं भक्तिभरैः प्रणम्य कस्तूरसूरिमिह गौरगुणं गुरुं स्वम् ॥ २ ॥

श्रीनाभिजन्मपुस्तवीरवरान्ततीर्थराजां स्तुतिं भवमयोन्मथनप्रवीणाम् ।

चन्द्रोदयो मुनिरहं विवृणोमि तेषां प्रीत्यै सताञ्च सुसुबोधकृते सपरनः ॥ ३ ॥

रंनभिन्व इति ध्वनिः । अस्मिन्नजिते गर्भस्थे श्रुतादिक्रीडायां राज्ञाऽ
 स्य जगती न जितेत्यनुसन्धानेन पित्रा गृहीताऽजितनामकः । इति च ।
 श्रीशुम्भव । = तदाह्यनृतीयतीर्थहर ! श्रीयुक्तेऽस्मिन् स्तुते शं शुभं
 भवतीति व्याख्यानेन च श्रीशुभकारक इति ध्वनिः । अभिनन्दन । =
 तदाह्यचतुर्थतीर्थहर !, गर्मात्ममृत्युवाभीक्ष्णं शक्रेणागिनन्दनादिति
 मायः, हर्षप्रद । इति ध्वनिः । त्वं नन्द्याः = अभिवर्षस्य, अस्य
 प्रकृते सर्वत्राऽन्ययः ॥ १ ॥

समस्तपदविग्रहः— श्रीणितमव्यसार्ध ! = मव्यानां सार्धः स
 श्रीणितो येन सः, तत्सबुद्धौ । समस्तदोषा = समस्ता दोषा येन सः,
 तत्सम्बोधने । दोषाजित । = इतिच्छेदे तु = दोषैरजितः, तदामन्त्रणे ।
 तीर्थनाथ ! = तीर्थेषु नाथः, तदामन्त्रणे । तीर्थानां नाथ इति
 पठ्यासमासस्तु दोषपञ्चा, न तु निर्धारणपष्ठ्या, तया समास-
 निषेधानुशासनान् । जिनर्षभ ! = जिनेषु जिनानां वा ऋषभ
 इति पूर्ववत्समासः । जिनश्चासी ऋषभश्चेति कर्मधारयो वा, तदा-
 मन्त्रणे । अजिन । = न जितः, तदामन्त्रणे । समस्तदोषाजित ।
 इत्येकसंबोधनत्वेन व्याख्यानि — समस्ताः सकलाश्च ते दोषाश्च,
 तैरजितः, तत्सम्बोधने । श्रीशुम्भव ! = श्रीयुतःशुम्भवः, तदामन्त्रणे ।
 श्लोकप्रयं यावदुपजातिश्छन्दः ॥ १ ॥

मूलम्

सुखाय पुंसां सुमते ! सुखं ते

मृगाङ्ग ! पद्मप्रम ! गौरकान्ते ! ।

सुपार्श्व ! नेतर्महसेनपुत्र !

श्रीश्लोकप्रयश्लोकस्तवनीय ! भूयात् ॥

अन्वयः— नेतः । त्रैलोक्यलोकस्तवनीय । सुमते । मृगाङ्क ।
गौरकान्ते । पद्मप्रभ । सुपार्थ । महसेनपुत्र । ते मुखं पुंसां सुखाय
भूयात् ॥ २ ॥

विवृतिः— नेतः । = नायक ।, अग्रणीरित्यर्थः । यो अग्रणी-
र्भवति, स स्वानुगतान् कृत्याकृत्ये उपदिशति, अकृत्यपरिहारेण च कृत्ये
एव प्रवर्त्तयति, स्वयं च तत्र प्रवर्त्तते, तद्वज्जिनोऽपि जनानिति सप्तद्वकं
नेतरिति । त्रैलोक्यलोकस्तवनीय । = त्रिभुवनजनस्तुत्य ।, अन्ये हि
कतिभिरेव, अयं तु त्रिभुवनजनैरिति व्यतिरेकध्वनिः, यद्वा यो हि
त्रिभुवनजनानां हितचिन्तकः, सत्यप्रवर्त्तयिता, निःस्पृहश्च,
स एव तैः स्तुत्यः । वीतरागतया परमकारुणिकतया चायमेव तथा
नान्य इति त्रैलोक्यलोकस्तवनीयेत्युचितमेव । यद्वा त्रैलोक्य-
लोक ! इति स्तवनीय ! इति च पृथक्सम्बोधनम् । तथा च
त्रैलोक्यं लोकतेऽवलोकते सकलज्ञानावरणीयकर्मक्षयजन्यकेवलज्ञाने-
नेति स तत्सम्बोधने, सर्वज्ञ ! इत्यर्थः । स्तवनीय । = स्तुतियोग्य ।
न तु स्तोतुं शक्यां, गुणानामसमत्वादिति ध्वनिः । सुमते । =
तदाख्यतीर्थङ्कर !, सद्बुद्धे । इति ध्वनिः । मिथ्यात्वगन्धस्याप्यभावाद्,
उपदेशादिना जनानां तन्नाशकत्वाच्चेति भावः । मृगाङ्क ! = हरिण-
लान्छन । श्रीं शान्तिनायेत्यर्थः । यद्वा मृगाङ्कश्चन्द्रः, नामैकदेशे-
नाममद्रणाच्चन्द्रप्रमेत्यर्थः । गर्भस्थे भगवति मातुश्चन्द्रपानदेहदमावात्त-
दाख्यतीर्थङ्करेत्यर्थः । महसेनपुत्र ! = महसेनाऽऽस्यनरवरमुत्त !,
श्रीचन्द्रप्रमेत्यर्थः । गौरकान्ते ! = विशदशरीरच्छत्रे । पद्मप्रभ ! =
तदाख्यतीर्थङ्कर !, कमलतुल्यकान्ते । इति ध्वनिः । सुपार्थ =
तदाख्यतीर्थङ्कर ! गर्भस्थे भगवति जनन्याः सुपार्थमावादिति भावः ।

शोमनकशापोमाग इति, शोमनसमीपभेदा इति, शोमनकणिचक्र
इति च ध्वनिः । ते = तव । मुखं = वदनम् । पुंसाम् = पुरुषाणाम्,
उपलक्षणत्वात्प्राणिनामित्यर्थः । मुखाय = शाय भूयात् ॥ २ ॥
समस्तपदविग्रहः—त्रैलोक्यलोकस्त्वनीय ! = त्रयाणां लोकानां
समाहारस्त्रिलोकी, सैव त्रैलोक्यम्, तत्र तस्य वा लोकसैलोक्य-
लोकाः, तैः स्तवनीयः, तत्तन्मोघने । सुमते । = सु शोमना मुद्धि र्यस्य
स, तत्तन्मोघने । महसेनपुत्र । = महसेनस्य पुत्रः, तत्तन्मोघने ।
मृगाङ्ग । = मृगोऽङ्गो यस्य स, तत्तन्मोघने । गौरिकान्ते । = गौरी-
कान्ति र्यस्य स, तत्तन्मोघने । पद्मप्रभ । = पद्मस्य प्रभेव प्रभा यस्य स
तत्तन्मोघने । सुपार्थ । = सु शोमनो पार्थो यस्य, शोमनो वा पार्थो
यस्य स, तत्तन्मोघने ॥ २ ॥

मूळम्

विरोचनामं सुविधिं जिनेन्द्रं

सुमावतः शीतलमर्चयामि ।

श्रेयांसमर्च्य दिविजग्रजेनाऽ-

सक्तं न सम्पत्सु न वासुपूज्यम् ॥ ३ ॥ उपजातिः

अन्वयः— दिविजग्रजेन अर्च्यं सम्पत्सु न न असक्तम् विरोचनामं
जिनेन्द्रं सुविधिं शीतलं श्रेयांसं वासुपूज्यं सुमावतः अर्चयामि ॥ ३ ॥

विवृतिः— दिविजग्रजेन = देववृन्देन । अर्च्यम् = पूज्यम् ।
सम्पत्सु = क्षणिकपर्यन्तदुःखदलौकिकसमृद्धिषु, न न असक्तम् =
अत्यन्तविरक्तम्, नन्द्यप्रयोगस्य प्रवृत्तार्थदार्ढ्यसूचकत्वात् । विरोच-
नामम् = सूर्यसमानकान्तिम्, “सुमणिस्तरणिर्मित्रश्चिप्रमानुविरोचनं”
इत्यमरः । जिनेन्द्रम् = जिनपतिम् । सुविधिम् = उदात्ततीर्थद्व-

रम्, अथ च सौभाग्यशालिनम्, सत्कर्मानुष्ठायकञ्च, “ विधिर्विधाने
 दैवेचे ” त्यमरः । शीतञ्जम् = तदाख्यतीर्थहरम्, गर्भस्थे भगवति
 पितुः पूर्वोत्पत्त्याऽचिकित्स्यदाहस्य जननीहस्तस्पर्शेनोपशान्तेरिति-
 भावः । तथा शमाश्रयत्वात्क्रोधादिपरिहाराच्चानुमम्, सकलसत्त्व-
 सन्तापाऽपनोदकत्वाच्च शैत्यगुणयुक्तमिव वेत्यर्थः । श्रेयांसम् =
 तदाख्यतीर्थहरम्, गर्भस्थे भगवति केनाऽप्यनाकान्तपूर्वदेवताऽधिष्ठित-
 शय्या जनन्याऽऽकान्तेति श्रेयो जातमिति नास्तिन्मूलकत्वमिति
 ब्रह्मव्यम्, अथ च श्रेष्ठम् । वासुपूज्यम् = तदाख्यतीर्थहरम्,
 गर्भस्थेऽस्मिन् यांसवो वसुभिः = हिरण्यादिभी राजकुलं पूजितवानिति
 नास्तिन्मूलकत्वमिति भावः । अथ च विश्वरूपपूज्यम्, विष्णुपूज्यं वा ।
 सुभावतः = सद्भावनापूर्वकम्, अर्चयामि = पूजयामि ॥ ३ ॥

समस्तपदविग्रहः— दिविजत्रजेन = दिवि जातवन्तो दिविजाः।
 सप्तम्या अलुप्, तेषां व्रजः, तेन । असक्तम् = न संकोऽसक्तस्तम् ।
 विरोचनाभम् = विरोचनस्यमेवामा यस्य तम् । जिनेन्द्रम् = जिनेषु
 जिनानां वा इन्द्र इव तम् । सुविधिम् = सु शोभनो विधि यस्य, तम् ।
 श्रेयांसम् = अतिशयेन प्रशस्यः श्रेयान्, तम् । वासुपूज्यम् = वासुना
 पूज्यस्तम्, वासुश्चासौपूज्यश्च वा तम्, वासुपूज्यतृपतेरयमिति
 “ मंज्ञायामि ” वासुपूज्यस्तं वा । सुभावतः = सु शोभनो भावः
 सुभावस्तस्मात् ॥ ३ ॥

अहर्षणे ! धर्म ! पयप्रकाशने

कुरुष्व शान्ते ! हितमङ्गिना पदम् ॥ ४ ॥ वदःपदम्

अन्ययः— सुवर्णकान्ते ! विज्ञाननिविष्ट ! पयप्रकाशने अह-
र्षणे ! विमल ! अनन्त ! धर्म ! शान्ते ! अङ्गिना पदं त्वं विष्टे
लब्धकैर्हितं कुरुष्व ॥ ४ ॥

विष्टिः— सुवर्णकान्ते ! = कलकल्ये ! शोभनरूपेण
वा । विज्ञाननिविष्ट ! = तत्त्वज्ञाननिपुण ! अनन्तज्ञाननिविष्ट !

इति वा, केवलज्ञानरूपमेवविशिष्टज्ञानपरिनिष्ठित्यर्थः । पदम्
‘विज्ञान !’ इति ‘निविष्ट !’ इति च पृथक्सम्बोधनम्, तदा च—

विज्ञान ! = विशिष्टज्ञानशालिन् ! तत्त्वज्ञानिन् !, केवलज्ञानि-
न्यर्थः । निविष्ट ! = चास्त्रादिनिष्ठ ! । पयप्रकाशने =

धर्माधर्मादिमार्गदर्शने, मुक्तिमार्गदर्शने वा, अहर्षणे =
सूर्यरूप । विमल ! = तदास्यतीर्थहर । अथ च—

निष्कलङ्क ! निर्दोष ! इति वाऽर्थः । अनन्त ! = तदास्यतीर्थहर,
अथ च अमेय । इत्यर्थः । धर्म ! = दुर्गतौ प्राप्तौ दन्तौ सन्तौ-

पदेशादिना धारणाद्, गर्भस्थे जिने दन्तौ दन्तौ-
परत्वाद्वा तदास्यतीर्थहर !, यद्वा ‘धर्मस्य दन्तौ’ इत्येकं

पदम्, तथा च धर्ममार्गदर्शने इत्यर्थः । शान्ते ! = शान्त्युपाय-
शान्त्यात्मकत्वाद्वा शान्तियोगात्, गर्भस्थे जिने शान्त्युपाय-
शान्तिभावाद्वा तदास्यतीर्थहर ! । अथ च—

अङ्गिना = प्राणिनाम् । पदम् = पादम्, गतिः ।
“पदं व्यवसितत्राणस्यानलदमादिप्रवस्तुवि” इति । त्वम् ।

विष्टे = जगति, “विष्टं सुवेनं जगदि” इति । अङ्गिना = अङ्गिनाम् ।

शयेन । हितम् = व्यावाधारहितत्वेनः कस्याणमयम् । कुरुष्व =
 अनय, निरञ्जननिराकारशाश्वतानन्दमयं शिवपदं देहीति यावत् ।
 तथा च विष्टपे = लोकविषये । अङ्गिनाम् = सांसारिकप्राणिना-
 मिति मिलितार्थः । उच्चकैः— अत्यन्तम् । हितम् = कल्याणकरम् ।
 पदम् = स्थानम्, मोक्षाद्यात्माकमित्यर्थः । कुरुष्व = विधेहि, देहीति
 भावः । अङ्गिनोऽतिहितपदभाजः कुर्विति समुदायार्थः । अथवा अङ्गिनां
 विष्टपे पदम् = संसाराधिकरणकं स्थानम्, सांसारिकत्वमिति यावत् ।
 उच्चकैः— उत्कृष्टम् । हितम् = कल्याणकरं यथास्यात्तथा, न त्वनिष्ट-
 बन्धादिप्रयोजकमिति भावः । कुरुष्व = संसारिणः सांसारिकत्वं
 कल्याणाय यथा स्यात्तत्त्वनिष्टबन्धायेत्येवं यतस्वेत्यर्थः । यद्वा
 अङ्गिनां पदम् = अङ्गित्वम्, शरीरित्वमित्यर्थः । विष्टपे उच्चकैः
 हितम् = प्रशस्यं हितकरं वा यथा स्यात्तथा कुरुष्व । अङ्गिना-
 मङ्गित्वं स्वहितमुक्त्यादिसाधनतया परमोपकारकं यथा स्यात्तु—
 दुःखायतनतयाऽहितमित्येवं कुरुष्वेति यावत् । यद्वा अङ्गिनाम-
 ङ्गित्वं सद्दर्माद्याचरणेन प्रशस्यं यथा स्यात्तत्त्वधर्माचरणेन निन्द्यमित्येवं
 यतस्वेत्यर्थः । यद्वा विष्टपे उच्चकै हितम् = मुक्त्यादिसाधनमूततया
 परमोपकारकम् । अङ्गिनां पदम् = अङ्गित्वम्, मानुष्यकमिति यावत्
 कुरुष्व । मनुष्यमवलाभे हि जीवानां मुक्तिलाभसम्भवो न तु
 भवान्तरेणेति तस्याभिलषणीयतया तत्कुरुष्वेति प्रार्थनम् ॥ ४ ॥
 समस्तपदविग्रहः— सुवर्णकान्ते ! = सुवर्णस्य कान्तिरिव कान्ति-
 र्यस्य स तादृशः । यद्वा, वर्णो रूपम्, स च कान्तिः प्रमा च वर्णकान्ती,
 शोमने वर्णकान्ती यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । विज्ञाननिविष्ट ! =
 विज्ञाने निविष्टस्तत्सम्बोधने । विज्ञानेतिष्टयवपदान्वयेन व्याख्याने तु

विशिष्टं ज्ञानं यस्य स, तत्सम्बोधने । अनन्तविज्ञाननिविष्टेत्येकपदत्वेन
 व्याख्यानं तु अनन्तं च तद्विज्ञानं च तत्र निविष्टेति विमर्शः । पथप्रका-
 शने = पथस्य प्रकाशने तत्र । धर्मपथप्रकाशने इत्येकपदत्वे तु धर्मस्य
 पन्थापयो वा धर्मपथम् यस्य प्रकाशने तत्र । अहर्म्णे = अहं प्रकाशयन्वा-
 म्भिरिव, स, तत्सम्बोधने । विमर्शः = विगतं मर्तं यस्मात्स तादृशस्त-
 त्सम्बोधने । अनन्तः ! = न अन्तः, अविद्यमानः अन्तो वा यस्य स
 तादृशस्तत्सम्बोधने । द्यान्ते ! = द्यम्वादिति कथयति शिषि संज्ञा-
 याम् छिः, तत्सम्बोधने ॥ ४ ॥

मूढम्

निःसीम ! परतनय ! स्थितिमार्गदर्शिन् !

निर्माहि शर्म सुदृशा प्रिय ! मुक्तिदार ! !

निर्मृष्टगारुडरुचे ! निगृहीतमोह !

मष्टेश ! मोदितमहाशय ! सुमतेन ! ॥ ५ ॥ वरान्तविडका

अन्वयः— स्थितिमार्गदर्शिन् ! सुदृशा प्रिय ! मुक्तिद ! निगृ-
 हीतमोह ! मोदितमहाशय ! इव ! परतनय ! अर ! मष्टेश !
 निर्मृष्टगारुडरुचे ! सुमत ! निःसीमशर्म निर्माहि ॥ ५ ॥

विश्रुतिः— स्थितिमार्गदर्शिन् ! = विधिनिषेधादिमर्यादापथप्रद-
 शकः । सुदृशाम् = सम्यगनुदीनां भव्यानाम्-प्रिय = प्रीतिविषयं । यद्वा-
 सुदृशमित्यस्य शर्मत्वेनेनान्वयः । मुक्तिद ! = मोक्षदायक । प्रयचना-
 दिना मोक्षमार्गप्रदर्शनेन हृत्वेतिभावः । निगृहीतमोह ! = परित्यक्त-
 दारागारादिममत्वबुद्धे । वीतरागत्वादिति भावः । “ अनित्यभमदेहादौ
 नित्यत्वेन ममेति च । अज्ञानेनाऽऽयुता बुद्धिर्मोह इत्यभिधीयते । ” इति
 योगशास्त्रे । मोदितमहाशय ! = हर्षितोदारचेतः ! यद्वा मोदित ! इति

महाशयः । इति च पृथक्पदम् ।
दिना प्राप्तित्वानन्दः । । महाशयः ।
“ ईशितेनोनायकश्चे ” त्येमि० ३, २
गर्मस्थेऽस्मिन् धननी रत्नानां
इत्यर्थः । अरः । =
सर्वरत्नमयोऽरोऽष्ट इति
व्याख्याने च, मुक्तिः
मुक्तिदारेत्येकपदत्वेन
र्थत्वेनेष्टा मुक्तिः सकलकर्मक्षयः
मिथमुक्तिर्मायः । इत्यर्थः । मल्लेशः
मातुः सुः
तथा परिषदादिमल्लजयान्मलिः, स चा
तीर्थद्वारः । निमृष्टगारुडरुचे । =
मम । इत्यर्थः । गारुडं मरुतमद
सुप्रत । = तदास्यतीर्थद्वारः ।
सुप्रतनेत्येकपदत्वेन व्याख्याने तु
मानत्वादुपदेशकत्वाच्च
निःसीमं = निरवधि । क्षमं = कस्यापि
समस्तपदविग्रहः — स्थितिमात्रं
दर्शयतीत्येवंशीलः, स्थितिमार्गदर्शी, तत्
मिचीना, ह्येषां ते सुदृशः, तेषाम् ।
सं, तत्सम्बोधने । मुक्तिदारेति
यस्य स तत्सम्बोधने ।

दारा यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । निगृहीतमोह ! = निगृहीतो मोहो
 येन स तादृशस्तत्सम्बोधने । मोदितमहाशय ! = मोदितो महाशयो
 येन स तादृशस्तत्सम्बोधने । सूरतनय ! = सूरस्य तनयः, तत्स-
 म्बोधने । मन्त्रेश ! = मन्त्रायासौ ईश्वर, तत्सम्बोधने । निर्मृष्ट-
 गारुडरुचे ! = निर्मृष्टायासौ गारुडश्च; निर्मृष्टगारुटः, तस्य रुचिरिव
 रुचिर्यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । सुप्रत ! = सुश्रीमनानि प्रतानि
 यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । सुप्रतेनेत्येवं सम्बोधने ॥ सुप्रतथासा-
 विनश्च, तत्सम्बोधने । निःसीम = सीम्नो निष्क्रान्तं निःसीम,
 तत् ॥ ५ ॥

मूलम्

अपो ! नमीनाऽङ्गनिरासदक्ष !

सम्प्रीणिताऽशेष ! समुद्र ! नेमे ।

शान्तार ! वामेय ! गुणामिराम !

श्रीवर्धमानेधि सुखश्रिये नः ॥ ६ ॥ उपजातिः -

अन्वयः— अपो ! अङ्गनिरासदक्ष ! सम्प्रीणिताऽशेष ! समुद्र !

गुणामिराम ! शान्तार ! नमीन ! नेमे । वामेय ! श्रीवर्धमान ! नः

सुखश्रिये एधि ॥ ६ ॥

विष्टतिः— अपो ! = अपोस् इति सम्बोधनार्थमव्ययम् । अङ्ग-
 निरासदक्ष ! = दोषद्वीकरणसमर्थः । सम्प्रीणिताऽशेष ! = सद्-

मोपदेशादिना हर्षितसमस्तलोकः । समुद्र ! = वृषमादिलान्छन-

लान्छितः अपरिमहादिमुनिवेषादियुक्तः । कायोत्सर्गलक्षणमुद्रायुक्तः

इति वार्त्त्यः । गुणामिराम ! = दयादिभिः प्रसिद्धैः पञ्चत्रिंशत्स-

हस्यकैर्वागुणैः, चतुर्षिंशदतिशयैश्च मनोज्ञः । शान्तार ! = मुक्तत्वा-

महाशय ! इति च पृथक्पदम् ! तथा च मोदित ! = ज्ञाना-
दिना प्राप्तनित्यानन्द ! । महाशय ! = उदारचेतः ! । इन ! = ईश ! ।
“ ईशितेनोनायकश्चे ” इति ० ३, २३ । सुरतनय ! = तूसाख्यनृपपुत्र ! ।
गर्भस्थेऽस्मिन् जननी रत्नानां कुन्धराशि दृष्टयतीति कुन्धुनायेत्याख्य
इत्यर्थः । अर ! = तदारूपतीर्थद्वार ! गर्भस्थेऽस्मिन् जनन्या स्वप्ने
सर्वरत्नमयोऽरो दृष्ट इति तदारूप्येति भावः । मुक्तिदारेत्येकपदत्वेन
व्याख्याने च, मुक्तिः स्ववशत्वादारा इव यस्य ॥ तादृशः । प्रिय-
मुक्तिदारेत्येकपदत्वेन व्याख्याने च, प्रिया चतुर्थपुरुषा-
र्थत्वेनेष्टा मुक्तिः सकलकर्मक्षयः स्ववशत्वादारा इव यस्य स तादृशः ।
प्रियमुक्तिमार्य ! इत्यर्थः । मल्लेश ! = मल्लिनाथ ! गर्भस्थेऽस्मिन्
मातुः सुरभिक्षुममाल्यशयनीयदोहदो देवताभिः पूरित इति मल्लिः,
तथा परिपद्मादिमल्लजयान्मल्लिः, स चासी नाथश्च स मल्लिनाथेत्याख्यः
तीर्थद्वार ! । निमृष्टगारुडरुचे ! = संस्कृतमरकतकान्ते ! श्यामवर्ण
मम ! इत्यर्थः । “ गारुत्मतं मरकतमश्मगर्भो हरिन्मणिरि ” इत्यमरः ।
सुव्रत ! = तदारूपतीर्थद्वार !, शोभनाऽर्हिसादिप्रतशाब्जिभिति चार्थः ।
सुव्रतेनेत्येकपदत्वेन व्याख्याने तु सुव्रताऽऽख्यस्वामिन् ! स्वयं पास्य-
मानत्वादुपदेशकत्वाच्च, शोभनाऽर्हिसादिप्रतस्वामिभिति चार्थः ।
निःसीम = निरवधि ! शर्म = कस्याणम् । निर्माहि = कुरुष्व ॥ ५ ॥
समस्तपदविग्रहः — स्थितिमार्गदर्शिन् ! = स्थिते मार्गेः, तं
दर्शयतीत्येवंशीलः स्थितिमार्गदर्शी तत्सम्बोधने । सुदृशाम् = स-
मिचीना दृष्टेयां ते सुदृशः, तेषाम् । मुक्तिद ! = मुक्तिं दंदातीति-
सं, तत्सम्बोधने । मुक्तिदारेति व्याख्याने च, मुक्तिः दारा इव दारा
यस्य स तत्सम्बोधने । प्रियमुक्तिदारेत्येवं सम्बोधने तु—प्रिया मुक्तिरेव

दारा यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । निगृहीतमोह ! = निगृहीतो मोहो
 येन स तादृशस्तत्सम्बोधने । मोदितमहाशय ! = मोदितो महाशयो
 येन स तादृशस्तत्सम्बोधने । सुरतनय ! = सुरस्य तनयः, तत्स-
 म्बोधने । मन्त्रेश ! = मन्त्रायासौ ईशश्च, तत्सम्बोधने । निर्मृष्ट-
 गारुडरुचे ! = निर्मृष्टायासौ गारुडश्च; निर्मृष्टगारुडः, तस्य रुचिरिव
 रुचिरस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । सुप्रत ! = सुशोभनानि प्रतानि
 यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने । सुप्रतेनेत्येवं सम्बोधने तु सुप्रतथासा-
 विनश्च, तत्सम्बोधने । निःसीम = सीम्नो निष्क्रान्तं निःसीम,
 वत् ॥ ५ ॥

मूलम्
 अघो ! नमीनाऽङ्गनिरासदक्ष !
 सम्प्रीणिताऽशेष ! समुद्र ! नेमे !
 शान्तार ! वामेय ! गुणामिराम !
 श्रीवर्धमानेधि सुखश्रिये नः ॥ ६ ॥ उपजातिः

अन्ययः— अघो ! अङ्गनिरासदक्ष ! सम्प्रीणिताऽशेष ! समुद्र !
 गुणामिराम ! शान्तार ! नमीन ! नेमे ! वामेय ! श्रीवर्धमान ! नः
 सुखश्रिये एधि ॥ ६ ॥
 विवृतिः— अघो ! = अघोस् इति सम्बोधनार्थमव्ययम् । अङ्ग-
 निरासदक्ष ! = दोषदूरीकरणसमर्थ ! । सम्प्रीणिताऽशेष ! = सद्-
 शोपदेशादिना हर्षितसमस्तलोक ! । समुद्र ! = वृषमादिलान्छन-
 लान्छित ! अपरिमहादिमुनिवेषादियुक्त ! कायोत्सर्गलक्षणमुद्रायुक्त !
 इति वार्ज्यः । गुणामिराम ! = दयादिभिः प्रसिद्धैः पञ्चत्रिंशत्स-
 हस्यकैर्वागुणैः, चतुर्भिश्चदतिशयैश्च मनोज्ञ ! । शान्तार ! = मुक्तत्वा-

दुपरताऽवसर्पिष्युत्सर्पिणीकालचक्रविवर्चनैकान्तसुपमादिद्वादशविधका-
 लकृतोपाधे ।, काळातीत । इत्यर्थः । यद्वा शान्त ! = शमाश्रय !
 अर ! = तदास्यतीर्थद्वार । नमीन ! = नमिनाय ! गर्भस्थेऽस्मिन्
 परचक्रनृपेरपि प्रणतिः कृतेति नमिः, स वासाविनश्येति
 भावः, तदास्यतीर्थद्वार । इत्यर्थः । अघोनर्मानेत्यत्र " अवर्णः "
 (१। ३। २२। सि. है०) इत्यादिना संधिः । यद्वा-अघोन !
 मीनाङ्कनिरासदक्ष ! इत्येवं पदरचना, तथा च — अघोन ! =
 पापरोहित ! निर्मलेत्यर्थः । असत्यादिरूपदुरितहेतुसम्पर्क-
 शून्येति यावत् । " कलुषं वृजिनैनोऽघमहोदुरितदुष्कृतमि "
 त्यमरः । मीनाङ्कनिरासदक्ष ! = कामदूरीकरणकुशल ! ब्रह्मचर्यप्रत-
 धारित्वादिति भावः । नेमे ! = तदास्यतीर्थद्वार । धर्मचक्रस्य नेमि-
 वत्नेमे ! धर्मचक्रप्रभितुस्येत्यर्थः । धामेय ! = धामानामराज्ञीपुत्र !
 श्रीपार्श्वनाथेत्यर्थः । श्रीवर्धमान ! = श्रीमन्महावीर । नः = स्तुवताम-
 स्माकं जनानाम् । सुखश्रिये = सुखसम्पदे, " शोभासम्पत्तिपद्मासु
 रुदमीः श्रीरिवद्वरयते " इत्यमरः । एधि = मव ॥ ६ ॥
 समस्तपदविग्रहः— नमीन ! = नमिश्वासाविनश्च स तत्सम्बोधने ।
 अङ्कनिरासदक्ष ! = अङ्कस्य निरासस्तत्रदक्षः, तत्सम्बोधने । पक्षान्तरे,
 —अघोन ! = अघैरूनः, तत्सम्बोधने । मीनाङ्कनिरासदक्ष ! = मीनोऽहो
 यस्य स मीनाङ्कः, तस्य निरासस्तत्र दक्षः, तदामन्त्रणे । सम्प्रीणितांऽ-
 शेप ! = सम्प्रीणिता अशेषा येन स तादृशः, तत्सम्बोधने । समुद्र ! =
 शुद्रया सह वर्तते इति समुद्रस्तदामन्त्रणे । गुणामिराम ! = गुणैरभिरामः
 तत्सम्बोधने । शान्तार ! = शान्ता अरां यस्य स तादृशस्तत्सम्बोधने ।
 धामेय ! = धामाया अपत्यं पुमान् धामेयः, तदामन्त्रणे । श्रीवर्धमान ! =

वर्धतामिति वर्धमानः, कर्त्तव्योऽपि संज्ञायामानश्च । श्रियायुक्तो
वर्धमानः, तत्सम्बोधने । सुखश्रिये = सुखस्य श्रीस्तस्यै ॥ ६ ॥

पूजम्

निर्व्याजमेधिततमोहरणैकदधे !

सर्वशराजिमहनीयपदे ! नयाद्ये ! ।

सार्वोदिते ! भव सरस्वति ! पोतरूपे !

मिथ्यात्ववारिणि सदा मयि सुप्रसन्ना ॥७॥ वसन्ततिष्ठका
अन्वयः— निर्व्याजम् एधिततमोहरणैकदधे ! सर्वशराजिमहनी-
यपदे ! मिथ्यात्ववारिणि पोतरूपे ! नयाद्ये ! सार्वोदिते ! सरस्वति !
मयि सदा सुप्रसन्ना भव ॥ ७ ॥

विवृतिः— निर्व्याजम् = निष्कपटं यथास्यात्तथा, निःशेषरू-
पेणेतिभावः । एधिततमोहरणैकदधे ! = समृद्धाज्ञानविनाशनाऽ
द्वितीयकौशल्यशालिनि ! सर्वशराजिमहनीयपदे ! = केवलिसमुदाय-
पूज्यचरणे, केवलिसमुदायपूज्यवर्णसमूहे, इति चार्थः । मिथ्यात्व-
वारिणि = मिथ्यात्वरूपे सलिले । पोतरूपे ! = महानौकायमाने ! तथा
पोतेन सलिलमिव मिथ्यात्वं तीर्त्वा सम्यक्त्वलाभादिति भावः । यद्वा
पोतरूपे इति सप्तम्यन्तं पदं मयीत्यनेन अमेदेनान्वेति, तथा च मिथ्या-
त्ववारिणीति न सप्तम्यन्तं, किंतु सम्बोधनम् । मिथ्यात्वनाशजनिके !
इति चार्थः । नयाद्ये ! = नयप्रधाने । प्रायम्येन वा नैगमादिनयादि
प्रतिपादिके ! इत्यर्थः । सार्वोदिते ! = सर्वज्ञवाग्म्ये ! सरस्वति ! = वाणि ।
श्रुतदेवि ! इत्यर्थः । यद्वा-नयाद्ये, सार्वोदिते सर्वज्ञवाग्म्ये आगम-
रूपे, सरस्वति सागरे, “ सारस्वान् सागरो ऽर्णवः ” इत्यमरः । मयि
= स्तोतृजने, पोतरूपे इत्यस्य सप्तम्यन्तत्वेन व्याख्यानपक्षे —

पोतरूपे = शिशुतुल्ये, मयीत्यर्थः । “पोतुःशकोऽर्भको ढिग्मः शृणुकः
 शवकः शिशु ” इत्यमरः । सदा सुप्रसन्ना मय = तव प्रसादा-
 देव तत्त्वज्ञान सम्भवः, नान्यथेतिभावः । यद्वा—सरस्वति । निर्व्याज-
 भेषिततमोहरणैकदक्षे सर्वज्ञराजि महनीयपदे मिथ्यात्ववारके नयाथे
 सर्वज्ञवाग्रूपे आगमे विषये, बालतुल्ये मयीत्येवमर्थः ॥ ७ ॥

समस्तपदविग्रहः— निर्व्याजम् = व्याजाभिर्गतं यथास्यात्तया,
 एषिततमोहरणैकदक्षे! = एषितं च तत्तमश्च, एषिततमः, तस्य हरणम्,
 तत्र, एका चासौ दक्षा च, तत्सम्बोधने । सर्वज्ञराजिमहनीयपदे! =
 सर्वज्ञानां राजयः, तासु महनीयौ पदौ यस्याः, महनीयानि पदानि-
 या त्यागन्तरूपाणि यस्याः सा तादृशी, तत्सम्बोधने । नयाथे! =
 नयः आधः यस्याः सा तादृशी, तत्सम्बोधने । सावोदिते! = सर्व
 ज्ञानन्तीति सावाः तैरुदिता, तत्सम्बोधने । सरस्वति! = सरः
 अस्ति अस्मिन्निति सरस्वान्, तस्मिन् ॥ ७ ॥

मूलम्

एवं श्रीवृषभादयो जिनवराः श्रीवर्धमानान्तिमाः

सान्द्रानन्दमखण्डखण्डितपदैर्नूताश्चतुर्विंशतिः ।

प्रज्ञोल्लासिलसज्जिनप्रमंकविव्यावर्ण्यमानोदया

भूयासुर्मयि सुप्रसन्नहृदयास्त्रैलोक्यलक्ष्मीधराः ॥ ८ ॥

शार्दूलविक्रीडितम्

अन्वयः— एवं प्रज्ञोल्लासिलसज्जिनप्रमंकविव्यावर्ण्यमानोदयाः
 त्रैलोक्यलक्ष्मीधराः श्रीवृषभादयः श्रीवर्धमानान्तिमाः चतुर्विंशति-
 जिनवराः अखण्डखण्डितपदैः सान्द्रानन्दं नूताः मयि सुप्रसन्नहृदया
 भूयासुः ॥ ८ ॥

विश्रुतिः— एवम् = पूर्वोक्त प्रकारेण । प्रज्ञोल्लासिलसज्जिन-
प्रमकविष्यावर्ण्यमानोदयाः = नवनवोन्मेषशक्तिप्रतिभाप्रकाशशील-
शोभमानजिनप्रभाभिषुषसम्यक्कीर्त्यमानाऽभ्युदयाः । त्रैलोक्यलक्ष्मी-
श्वराः = त्रिभुवनलक्ष्मीपतयः । श्रीगृपमादयः = श्रीयुतगृपमदेवमभू-
तयः । श्रीवर्धमानान्तिमाः = श्रीमहावीरस्वामिपर्यन्ताः । चतुर्विंशतिः
चतुर्विंशतिसङ्ख्याकाः । जिनवराः = जिनग्रंथाः, तीर्थङ्करा इत्यर्थः ।
अखण्डसुण्डितपदैः = अमङ्गपर्यमाऽभिनन्दनाविसमग्राऽजितशम्भवा-
दिशब्दैः । सान्द्रानन्दम् = स्निग्धहर्षम्, गाढानन्दपूर्वकमिति यावत् ।
सातिशयप्रीतिपूर्वकमिति भावः । नृताः = स्तुता, सन्तः, यद्यपि
धातुपाठे “ नु ” इति—ह्रस्वत्वविशिष्टः पाठः, तथापि “ परिगूत
गुणोदयः ” इत्यादिवत्समाधानीयम् । मयि = स्तोतारि मय्यजने ।
सुप्रसन्नहृदयाः = सम्यक्प्रसन्नमनसः । भूयासुः = भवन्तु, स्तुतेः स्तोतव्य-
प्रसाद एवोपयोगादिति भावः ॥ ८ ॥

समस्तपदविग्रहः— प्रज्ञोल्लासिलसज्जिनप्रमकविष्यावर्ण्यमानो
दयाः = प्रज्ञोल्लासलीत्येवंशीलः प्रज्ञोल्लासी, स चासी लक्ष्यं प्र-
ज्ञोल्लासिलसन्, जिनप्रमश्चासी कविश्च जिनप्रमकविः, प्रज्ञोल्लासि-
संश्चासी जिनप्रमकविश्च, तेन व्यावर्ण्यमान उदयो येन ते, अर्थात्
प्रज्ञोल्लासिलसन्तश्च ते जिनप्रमकविष्यावर्ण्यमानोदयो, ते तादृशाः ।
त्रैलोक्यलक्ष्मीश्वराः = त्रैलोक्यस्य लक्ष्म्यः, तामासीश्वराः । श्रीगृप-
मादयः = श्रीयुतश्च ते गृपम आदिर्येषां ते तादृशाः । यद्वा—श्रीयुतो
गृपमः श्रीगृपमः, स आदिर्येषां ते तादृशाः । श्रीवर्धमानान्तिमाः =
अन्ते मयोऽन्तिमः, श्रीयुतो वर्धमानोऽन्तिमो येन ते तादृशाः । चतु-
र्विंशतिः = चतुराधिका विंशतिः । जिनवराः = जिनग्रन्थाः

रीनिति जिनाः तेषु तेषां वा घराः॥ अखण्डखण्डितपदैः = अविघमानः
 खण्डो येषु तानि, अखण्डानि च तान्यमूनि खण्डः सञ्जातोऽत्रेति ख-
 ण्डितानि च अखण्डखण्डितानि, तानि च तानि पदानि च तैः ।
 सान्द्रानन्दम् = सान्द्र आनन्दो यत्र नवने कर्मणि तद्यथा स्यात्तथा
 ॥ ८ ॥ समाप्तेयं विवृतिः ॥

आयातब्रह्मचर्यप्रथितगुरुयशःश्रीलनेमेः सुपट्टाऽ—

लङ्काराऽऽचारभारमतितातिविदितज्ञानविज्ञानसूरेः ।

पट्टोल्लासिप्रभावाऽगणितगुणगणख्यातकस्तुरसूरेः

शिष्यश्चन्द्रोदयोऽहं स्तुतिविवृतिमिमां तत्प्रसादादकार्क्यम् ॥ १ ॥

अमुष्यां मे हृत्पां स्तललनमिव यातः क्वचिदपि

व्रुटिः काचिद्मायाद्ब्रमतनुजनुश्चेद्बुधवरैः ।

वेशोध्योदारान्तःकरणविदितैः सत्त्वमहितैः,

सतां सत्त्वं यद् धीः सपदि सुसमाधेरवसरे ॥ २ ॥

तम्माख्ये तीर्थवर्ये मुनिसंखनयनैः (२००७) सम्मिते विक्रमाब्दे

चातुर्मास्याधिवासे घवळदलयुते चाधिने मानुतिथ्याम् ।

रे चन्द्रे समाप्ता स्तुतिविवृतिरियं धीमतो मोदहेतुः—

जीयादाचन्द्रसूर्य स्वगुरुकल्पयोजन्मयुग्मेऽर्पणेन ॥ ३ ॥

